

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

ROZVOJ VYBRANÝCH KLÍČOVÝCH KOMPETENCÍ ŽÁKŮ PRVNÍHO STUPNĚ
ZÁKLADNÍ ŠKOLY V DRUŽINĚ S VYUŽITÍM VÝTVARNÝCH TECHNIK

Vedoucí práce: Mgr. Irena Kovářová

Autor práce: Sára Nováková

Studijní obor: Vychovatelství - Pedagogika volného času, kombinovaná forma

Ročník: 3.

2012

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Dne 23. března 2012

.....
Sára Nováková

Děkuji vedoucí práce Mgr. Ireně Kovářové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Obsah.....	4
Úvod	6
1 Základní pojmy	8
1.1 Školní družina	8
1.1.1 Historický vývoj školní družiny.....	8
1.1.2 Osobnost vychovatele ve školní družině	10
1.1.3 Charakteristika dítěte navštěvujícího školní družinu	12
1.2 Klíčové kompetence	14
1.2.1 Typy klíčových kompetencí:	16
1.2.2 Sociální kompetence a jejich rozvíjení.....	18
1.2.3 Komunikativní kompetence a jejich rozvíjení	19
1.3 Výtvarná výchova a využití jejích technik ve školní družině.....	20
1.3.1 Výtvarné techniky	21
2 Praktická část	22
2.1 První den – V zajetí jižanského vojska	23
2.2 Druhý den – Výroba balonu	27
2.3 Třetí den – Balon přání.....	30
2.4 Čtvrtý den – Výroba totemu	34
2.5 Pátý den – Mapa ostrova	38
2.6 Šestý den – Výroba lodi	41
2.7 Sedmý den – Tajemný vzkaz	44
2.8 Osmý den - Poklad	46
Závěr.....	48
Seznam použitých zdrojů.....	49

Seznam použitých zkratk	51
Seznam příloh	52
Přílohy	53
Abstrakt	66
Abstract.....	67

Úvod

Cílem mé práce je popsat teoretický projekt zaměřený především na rozvoj komunikativních a sociálních klíčových kompetencí pomocí výtvarných technik u dětí navštěvujících školní družinu, to znamená u dětí mladšího školního věku.

Po absolvování své průběžné pedagogické praxe mám zkušenost, že i v dnešní době jsou některé školní družiny „odkladištěm“ dětí po dobu, než přijdou rodiče z práce, z toho vyplývá, že plní primárně sociální funkci.

Tyto školní družiny mají své školní vzdělávací programy, jak jim ukládá školský zákon, ale v praxi se jimi řídí jen minimálně. Vychovatelé těchto družin nevyužívají potenciál, který jim jejich práce skýtá. Zaměřují se mnohem více na zabavení dětí a plnění jejich školních povinností než na dlouhodobé projekty, které by poskytly prostor pro hlubší rozvoj dětských dovedností, kompetencí. Pokud s dětmi něco vytváří, je to většinou tematický výrobek vytvořený při různých příležitostech, za určitým účelem podle předem daného vzoru, který děti donesou domů. Samozřejmě jsou situace, kdy je pravidelná souvislá práce vychovatele s dětmi mnohdy nelehká, například proto, že děti odcházejí v průběhu odpoledne na různé zájmové kroužky, rodiče si z osobních důvodů vyzvedávají děti dříve a podobně. I přes to nesmí vychovatel rezignovat, ale musí hledat schůdné řešení s vedoucím vychovatelem, popřípadě ředitelem školy.

Zpracovaný výtvarný projekt v této bakalářské práci by mohl být impulsem pro vzbuzení nadšení vychovatele pro cílený rozvoj klíčových kompetencí dětí. Je koncipován jako návod, jak podnítit v dětech zájem o možnost něco originálního vytvořit a mít radost z prožitého dobrodružství společně s kamarády.

Práce se dělí do dvou částí. V první, teoretické, části své práce se zaměřuji na vznik a vývoj školní družiny od 19. století do dnešní doby. Nastíním charakteristiku dítěte mladšího školního věku a osobnosti vychovatele. Dále se věnuji vysvětlení pojmu klíčových kompetencí a výtvarným technikám využitelným ve vychovatelské praxi.

Ve druhé, praktické, části jsem se zaměřila na věkovou skupinu dětí navštěvující 3. - 4. třídu základní školy. Cílem práce je vytvoření měsíčního, výtvarně zaměřeného, doplňkového programu školní družiny, který ukáže vychovatelům bránícím se nově vlně ve výchově a vzdělávání praktické rozvíjení klíčových kompetencí dětí ve školní družině.

1 Základní pojmy

Cílem této kapitoly je definovat základní pojmy, se kterými pracuji ve své bakalářské práci.

1.1 Školní družina

„Školní družina je školské zařízení výchovy mimo vyučování, jež je mezi ostatními zařízeními určenými pro volný čas dětí nejčetnější, zaměstnává nejvíce vychovatelů a jeho odděleními prošlo nejvíce dětí.“¹ Školní družiny vznikají zpravidla při základních školách. Jsou zřizovány podle zákona číslo 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Řídí se vyhláškou MŠMT ČR číslo 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání². V další podkapitole se věnuji historickému vývoji školních družin od 19. století až do současnosti.

1.1.1 Historický vývoj školní družiny

V kontextu průmyslové revoluce došlo k velkému přílivu lidí z venkova do měst. Byla narušena rodinná pospolitost, kdy funkci vychovatele vykonávali prarodiče či jiní příbuzní žijící ve společné domácnosti. Rodiče pracující dlouho do pozdních hodin v továrnách a manufakturách hledali možnosti, kdo by se o jejich děti postaral v době po školním vyučování.

Výchova mimo vyučování má na našem území dlouhou tradici. V prvopočátku to byly různé dobročinné spolky, charity nebo kluby, které se staraly o stravování chudých dětí a pořádaly pro děti volnočasové akce a prázdninové osady. Mnoho učitelů se věnovalo svým svěřencům dobrovolně ve svém volném čase. Snažili se v dětech podněcovat lásku k přírodě, historii, učili děti hře na hudební nástroje, předávali jim pracovní dovednosti.

¹ HÁJEK, B. *Školní družina*, s. 11.

² Viz příloha II.

„Historickými předchůdci školních družin v našich zemích se staly útulky. Kolem roku 1885 byl v Praze na Vyšehradě založen pražskou obcí první oficiální útulek pro děti školou povinné, o které se rodiče nemohli během dne starat pro nemoc nebo pracovní zaneprázdnění“³. Později se zakládání útulků rozšířilo na celé naše území. „Kladl se důraz na tělovýchovu, turistiku, pracovní výchovu, poznávání přírody a historie regionu, děti byly vedeny k sebeobsluze, vypracovávaly si v útulku domácí úkoly. Zároveň tu byl ale již v této době požadavek, aby tuto výchovnou oblast zajišťoval pedagogicky kvalifikovaný pracovník – tehdy industriální učitelka (tj. učitelka ručních prací).“⁴

V roce 1931 byly útulky přejmenovány na družiny pro školní mládež. Od roku 1948 byly družiny pro školní mládež začleněny do školské soustavy jako mimoškolní zařízení, nebyly však součástí škol.

Velkou změnou byl školský zákon z roku 1960, který stanovil, že pro žáky 1. – 5. ročníku budou nadále zřizovány školní družiny a pro žáky 6. - 9. ročníku školní kluby. Obě tato zařízení se stala nedílnou součástí škol – začala se taky velmi důrazně zmiňovat kromě funkce sociální zařízení i funkce výchovná. Od roku 1978 je možné zřizovat školní družiny a školní kluby také jako samostatná mimoškolní zařízení.

V dnešní době jsou školní družiny nedílnou součástí školského systému. V ideálním případě učí žáky, jak nakládat se svým volným časem, a žáci se zde seznamují se širokou řadou různých zájmových aktivit. Ve školní družině pobízí k činnosti vychovatel žáky především na základě jejich zájmu. Žáci si v družině pod vedením vychovatele nenásilně prohlubují své znalosti a dovednosti a jsou zde podněcováni k posilování klíčových kompetencí získaných ve školním vyučování.

³ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*, s. 118.

⁴ Tamtéž, s. 119.

1.1.2 Osobnost vychovatele ve školní družině

Vychovatel je především rádcem dětí a inspirátorem činností, které využívá k navození přátelské atmosféry. Vzhledem k tomu, že práce ve školní družině je svým charakterem odlišná od školního vyučování, mají vychovatelé daleko větší prostor pro bezprostřední reakci na stavy, nálady i potřeby dětí. Vychovatel je přítelem dětí, který s nimi sdílí radosti i strasti, je tím, kdo je dokáže ve vhodnou chvíli povzbudit, a zároveň od něj děti snesou i zdravou kritiku.

Podle Hájka je nutné pro výkon práce vychovatele splnit několik základních předpokladů. Jsou to předně osobností dispozice, které spočívají především v láskyplném vztahu k dětem a ve vysoké míře empatie. Dobrý vychovatel má dar vytvořit ve skupině dětí pozitivní atmosféru. Je hravý, dokáže vymyslet, zorganizovat řadu her a nadchnout pro širokou škálu činností, které děti baví a zároveň je obohacují a rozvíjejí.

Vychovatel by měl být samozřejmě fyzicky zdatný. Jeho oblečení musí být přiměřené, to znamená spíše sportovní a střízlivé. Vychovatelkami by neměl být používán výrazný až agresivní make-up, neměly by mít dlouhé nehty, které by ztěžovaly práci s dětmi, popřípadě mohly zavinit úraz.

Vystupování vychovatele by mělo být kontrolované, měl by dbát na správné držení těla, které podtrhuje jeho přirozenou autoritu. Gesta a mimika, která zvyšují srozumitelnost ústního projevu, by měla být jasná. Vychovatel by měl mít „vhodně“ posazený hlas, kterým zvládne svoji skupinu dětí, aniž by křičel.

Musí mluvit spisovně, srozumitelně a snaží se vyvarovat tzv. parazitických slov (tedy, ehm, vlastně). Vychovatel si pamatuje jména dětí, oslovuje je jmény, při komunikaci udržuje oční kontakt. Musí mít neustále na paměti, že je pro děti vzorem a že děti výrazně ovlivní po celý jejich další život.⁵

⁵ Srov. HÁJEK, B. *Školní družina*, s. 34-38.

V zákoně o pedagogických pracovnících⁶ jsou specifikovány požadavky na vychovatele následovně:

- a) je plně způsobilý k právním úkonům,
- b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává,
- c) je bezúhonný,
- d) je zdravotně způsobilý a
- e) prokázal znalost českého jazyka, není-li dále stanoveno jinak.⁷

⁶ Zákon číslo 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění platném k 13. 3. 2012.

⁷ Cit. zákon číslo 563/2004 Sb.; o pedagogických pracovnících v platném znění k 13. 3. 2012.

1.1.3 Charakteristika dítěte navštěvujícího školní družinu

Školní družinu zpravidla navštěvují děti prvního stupně základní školy, ve výjimečných případech je možné, že družinu navštěvuje i dítě starší. Bez rozdílu věku musí být na každé dítě pohlíženo jako na jedinečnou osobnost, která disponuje různými vrozenými předpoklady. Musí být bráno v potaz, že děti pochází z různého společenského i rodinného prostředí.

Přes veškeré odlišnosti jednotlivců je možné období věku dítěte prvního stupně základní školy typologicky charakterizovat, a to následovně: „Jako mladší školní období označujeme zpravidla dobu od 6 – 7 let, kdy dítě vstupuje do školy, do 11 až 12 let, kdy začínají první známky pohlavního dospívání i s průvodními psychickými projevy. (...) Proto zvolené označení i věkové vymezení, ač je vždy poněkud libovolné, se zdá výhodnější než jiné názvy v literatuře uváděné (střední dětství, pozdní dětství, prepubescence apod.)“⁸

Toto vývojové období je oproti přecházejícímu i následujícímu vývojovému období zdánlivě klidné, proto jej Freudova psychoanalýza označovala jako období latence⁹. V dnešní době se spíše toto období označuje jako období střízlivého realismu. Dítě v tomto věku je velmi zvědavé. „Chce pochopit okolní svět a věci v něm „doopravdy“. Tento charakteristický rys školního dítěte můžeme pozorovat v jeho mluvě, v kresbách, v písemných projevech, ve čtenářských zájmech i ve hře. Školák se stále více zajímá o knihy, které ho poučují o věcech, lidech a zemích, a rozšiřuje tak vlastní poznání zkušenostmi uloženými v cestopisech, v „robinzonkách“ a „indiánkách“, v historických a válečných povídkách, v dobrodružných románech, ale i v dětských encyklopediích, v knihách o technických vynálezech apod. Dává přednost realisticky provedeným ilustracím – a to i dnes, kdy je ovlivňován moderně pojatými kresbami.“¹⁰ V tomto věku dítě velmi rádo experimentuje a objevuje nové věci, a proto

⁸ LANGMEIER, J. *Vývojová psychologie*, s. 115.

⁹ KOHOUTEK, R. Vývojově psychologická teorie S. Freuda, E. H. Eriksona, J. Piageta a L. Kohlberga. [online]. [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/vyvojove-psychologicke-teorie>.

¹⁰ LANGMEIER, J. *Vývojová psychologie*, s. 115.

je důležité nabídnout mu širokou škálu zájmových činností. V tomto období se již může projevit nadání či talent dítěte, které je důležité dále rozvíjet.

Hra má v tomto období pro dítě stále velký význam. Děti si hrají rády ve skupinkách, kde si vytváří pravidla. Tím dochází k sociálnímu učení a kooperaci. Rozvíjení klíčových kompetencí hraje důležitou roli v jejich školním i domácím životě. Tématu klíčových kompetencí se podrobněji věnuji v následující kapitole.

1.2 Klíčové kompetence

Nezbytným prvkem jakéhokoliv pedagogického působení je cíl, který určuje směr našeho snažení a v ideálním případě je zároveň jeho výsledkem. Cílovou kategorií je mimo jiné i rozvíjení klíčových kompetencí žáků.

Koncept klíčových kompetencí prošel dlouhodobým vývojem. „O klíčových kompetencích se začalo hovořit od sedmdesátých let dvacátého století v německé pedagogice. V kontextu s úvahami o nutnosti revize funkcí výchovy a vzdělávání se diskutovalo zejména o relevanci přípravy mladé generace na život v současné historické epoše, která je charakteristická především vysokým tempem rozvoje vědy a techniky a rozsáhlými společenskými změnami. Zvažovaly se základní otázky typu, jaké vědomosti, dovednosti, postoje a návyky je vhodné mladé generaci vštěpovat, aby znamenaly trvalý přínos pro její život v překotně se přetvářejícím světě.“¹¹

Jinými slovy, lidé, kteří žijí v rychle se měnícím prostředí, musí také umět rychle reagovat na časté a radikální změny v pracovním i mimopracovním životě. Proto je základním úkolem vzdělávání rozvíjet především takové dovednosti, vědomosti, postoje a návyky (tedy kompetence), které lidem pomohou snadno se adaptovat na změny vnějšího prostředí. Dnešní technický vývoj jde natolik kupředu, že stroj používaný v době výuky ve škole bude v době nástupu do zaměstnání tohoto žáka již muzejním exponátem.

Probíhající školská, neboli také kurikulární, reforma v České republice přinesla především změny v obsahu a cílech vzdělávání. Kromě předávání znalostí kladou nyní školy ve své práci důraz na to, aby se žáci naučili s informacemi pracovat a osvojili si další celoživotní dovednosti, tzv. klíčové kompetence, které jim mají usnadnit plnohodnotný život ve 21. století.

Do kurikula vzdělávání v ČR byla myšlenka rozvoje klíčových kompetencí začleňována již od roku 1993. Český koncept byl oficiálně navržen v roce 1998, a to na základě výsledků mezinárodních výzkumů, které porovnávaly různé zahraniční modely klíčových kompetencí. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou

¹¹ Klíčové kompetence v odborném vzdělávání: V proměnách českého kurikula odborného vzdělávání hrají velmi významnou roli klíčové kompetence. In: *Národní ústav odborného vzdělávání* [online]. [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/klicove-kompetence>.

úrovních – státní a školní. Státní úroveň představují Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy¹². Národní program rozvoje vzdělávání v České republice byl schválen na základě usnesení vlády 7. dubna roku 1999. Školní úroveň představují školní vzdělávací programy, které si jednotlivé školy vytvářejí samy.¹³

„V roce 2004 byl v ČR oficiálně schválen RVP základního vzdělávání a v roce 2007 rovněž RVP pro gymnázia. (...) V průběhu let 2003 – 2006 byl vytvořen model klíčových kompetencí Evropské komise. Poté byla formulována doporučení Evropského parlamentu a Rady vztahující se ke klíčovým kompetencím (schopnostem) pro celoživotní vzdělávání, která obsahují i evropský referenční rámec klíčových kompetencí pro celoživotní vzdělávání.“¹⁴

¹² *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, s. 5.

¹³ Tamtéž.

⁶ Klíčové kompetence v odborném vzdělávání: V proměnách českého kurikula odborného vzdělávání hrají velmi významnou roli klíčové kompetence. In: *Národní ústav odborného vzdělávání* [online]. [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/klicove-kompetence>.

1.2.1 Typy klíčových kompetencí:

1.2.1.1 Kompetence k učení

Na konci základního vzdělávání je žák schopen si vybírat a využívat metody vhodné pro své učení, učí se s chutí nejen spontánně, ale především vědomě. Žák je schopný autoevaluace, klade si otázky, hledá na ně odpovědi, všímá si souvislostí mezi jevy, samostatně pozoruje a experimentuje, umí získávat vědomosti z různých zdrojů, získané poznatky je schopen dávat do souvislostí a získané zkušenosti uplatňuje v praktickém životě.

1.2.1.2 Kompetence k řešení problémů

Žák si všímá dění kolem sebe i problémů a jejich řešení, které ho motivují k řešení podobných situací, učí se danou situaci pochopit, přemýšlí o její příčině. Srovnáváním znaků předešlých problémů je na základě jejich podobnosti schopen najít nové řešení, které si prakticky ověří. Žák chápe, že vyhýbáním se problémům nedojde k cíli. Při řešení problémů je kreativní, flexibilní, umí obhájit své rozhodnutí a uvědomuje si odpovědnost za něj. To, co začne, dokončí, nevzdává se při obtížích, je při jejich řešení houževnatý.

1.2.1.3 Komunikativní kompetence

Žák ovládá verbální i neverbální komunikaci. Je schopen vhodně formulovanými větami sdělovat své myšlenky, umí vyjádřit svůj názor. Dokáže na veřejnosti promluvit bez ostychu, je schopen zapojovat se do diskuze s vrstevníky i dospělými. Umí řešit konflikty. Dokáže vyjadřovat své pocity k sobě samému i druhým lidem. Chápe, že ke komunikaci patří také naslouchání druhým, vyjadřuje se kultivovaně mluveným i písemným projevem. Využívá informační a komunikační prostředky.

1.2.1.4 Sociální a personální kompetence

Žák se učí odhadovat rizika svých nápadů, samostatně rozhoduje o svých činnostech, za které nese odpovědnost, a uvědomuje si možné důsledky svého jednání. Je

empatický, ohleduplný, podílí se na vytváření příjemné atmosféry ve skupině, ve které se dokáže prosadit i podřídít, přijmout kompromis, respektuje předem dohodnutá pravidla, kooperuje, je tolerantní k odlišnostem mezi lidmi, je solidární. Učí se plánovat, řídit, hodnotit. Vytváří si pozitivní představu o sobě samém, ovládá a řídí své chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty.

1.2.1.5 Občanské kompetence

Žák si uvědomuje svoje práva a povinnosti i práva druhých, brání se agresivitě a šikaně vůči sobě i vůči druhým. Dbá na bezpečné a zdravé společenské i přírodní prostředí. Zná tradice, hodnoty národa, etnika či profesní skupiny. Respektuje a posiluje toto sociální a kulturní prostředí, které je těmito hodnotami formováno. Chápe, že tyto hodnoty mohou být ovlivňovány, posilovány či oslabovány jedinci, kteří tyto hodnoty zpětně ovlivňují. Projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům a kulturnímu dědictví, které chrání.

1.2.1.6 Kompetence k trávení volného času

Žák umí smysluplně trávit svůj volný čas, je schopen se orientovat v možnostech jeho využití. Umí si vybrat takové činnosti podle svých dispozic, které rozvíjí v individuálních i organizovaných činnostech. Je schopen aktivně trávit svůj volný čas a kompenzuje si tak stresové situace či jednostranné zátěže ze školního vyučování. Poznává a umí odmítnout nevhodné nabídky na trávení volného času.¹⁵

Vzhledem k obsáhlosti tématu klíčových kompetencí se dále ve své práci budu zabývat především rozvojem sociálních kompetencí a kompetencí komunikativních.

¹⁵ Srov. HÁJEK, B. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*, s. 22-24.

1.2.2 Sociální kompetence a jejich rozvíjení

„Problematika sociálních kompetencí je v současnosti velmi aktuální. Informačně-komunikační prostředky (internet, mobilní telefony apod.) poskytují sice mnoho výhod, ale současně přinášejí i negativa. K nim patří zejména fakt, že se snižuje podíl přímé komunikace mezi lidmi. Možná právě tato skutečnost je jednou z hlavních příčin jevu, jež můžeme všichni v poslední době často pozorovat – přibývá totiž dětí, které neumějí přiměřeně komunikovat s okolím, nerespektují společenská nebo skupinová pravidla či autority, nedokážou se přizpůsobit dětskému (třídnímu) kolektivu.“¹⁶

Proto bychom měli jako vychovatelé dbát nejen na rozvíjení kognitivních schopností, ale daleko více se také zaměřit na sociální schopnosti a dovednosti dětí. Musíme si uvědomit, že na rozvoji těchto kompetencí může stát budoucí úspěch v pracovním i osobním životě. Ze studií vyplývá, že sociální dovednosti jsou leckdy v životě důležitější než klasicky chápaná inteligence.

¹⁶ LISÁ, E. *Hry k rozvoji sociálních kompetencí žáků*, s. 10.

1.2.3 Komunikativní kompetence a jejich rozvíjení

Prof. PhDr. Rudolf Kohoutek CSc. definuje význam pojmu komunikativní kompetence jako „porozumění slovní i mimoslovní interakci, různým typům verbálních projevů i písemných a tištěných textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, mimiky, pantomimiky, zvuků a jiných informačních prostředků, přemýšlení o nich, adekvátní reagování na ně a jejich vhodné a přiměřené využívání k vlastnímu výstižnému a kultivovanému vyjadřování a zapojení se do společenského soužití a dění“¹⁷

Úkolem vychovatele je učit žáky, by si věnovali navzájem pozornost, při rozhovoru udržovali oční kontakt, byli schopni kultivovaně vyjádřit svůj souhlas i nesouhlas. Aby byli schopni vyjádřit se k tématu jasně a při tom, pokud možno stručně, dokázali shrnout již řečené. V dnešní době jsou děti nastaveny spíše na pasivní příjem informací, tzn. sledovat televizi, DVD, hledat informace na internetu. Ztrácejí schopnost aktivně diskutovat, formulovat své názory, postoje a obhájit je.

Pro děti je rozhodující v rozvoji sociálních a komunikativních kompetencí především období školní docházky. V tomto období se vytvářejí předpoklady pro úspěšný osobní i společenský život. Díky těmto schopnostem a dovednostem si uvědomují svoji motivaci, emoce druhých, svoje emoce, které jsou schopné zvládat i ve stresu. Dále jsou schopny komunikovat bez obtíží verbálně i neverbálně a pochopit skutečnost, že tato komunikace nemusí být vždy významově totožná.

Ve školní družině je cílem vychovatele děti všestranně rozvíjet především hrou a zážitkem. Volbou vhodných aktivit může děti velmi ovlivnit po celý jejich další život.

¹⁷ KOHOUTEK, R. Pojem kompetence komunikativní. In: *ABZ slovník cizích slov* [online]. c 2005 - 2006 [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/kompetence-komunikativni>.

1.3 Výtvarná výchova a využití jejích technik ve školní družině

V této kapitole se krátce věnuji významu výtvarné výchovy ve školní družině. Dále stručně popíši výtvarné techniky, které se objevují v praktické části práce a jejich možnosti využití ve školní družině.

Výtvarná výchova je součástí jedné z devíti vzdělávacích oblastí Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, a to oblasti Umění a kultura. Slovo kultura vychází z latinského slova *colere*, které v překladu znamená pěstovat, obdělávat, vzdělávat, pečovat.¹⁸

Výtvarnou výchovou ve školní družině nejsou myšleny jen výtvarné výrobky a jiné výtvarné projevy dětí. Jsou to všechny činnosti, ve kterých se uplatňuje estetický vztah ke skutečnosti a které přinášejí i nové emocionální zážitky. Tyto zážitky se snadno stávají motivací pro výtvarnou činnost. Estetickovýchovné aktivity prostupují téměř všemi zájmovými aktivitami.

Výtvarná výchova pomáhá žákovi ověřit si osobní postoj v komunikaci, protože při odlišné interpretaci vizuálně obrazných vyjádření dochází téměř vždy k rozkolu názorů ve skupině. Dále mu pomáhá v komunikaci vyjádřit obsah při vysvětlování výsledků jeho díla nebo při interpretaci díla někoho jiného. Žák může výtvarnými prostředky vyjádřit okolí ty věci nebo skutečnosti, které není schopen vysvětlit verbálně.

Díky výtvarné výchově si žáci také formují estetický vztah k životnímu prostředí. Seznamují se s tradicemi a různými druhy výtvarného vyjádření. Výtvarná výchova poskytuje potřebný prostor i těm žákům, kteří jsou ve vyučování méně úspěšní. Dobrý vychovatel těmto dětem vhodným oceněním jejich práce může výrazně zvednout sebevědomí a tím je vést ke zlepšení výsledků ve vyučování.¹⁹

¹⁸ KOHOUTEK, R. Pojem kultura. In: *ABZ slovník cizích slov* [online]. c 2005 - 2006 [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=kultura.

¹⁹ Srov. HÁJEK, B. *Školní družina*, s. 98 – 100.

1.3.1 Výtvarné techniky

1.3.1.1 Kresba a kreslení

Kresba je výtvarná technika založená na lineárním vyjádření. Ke kresbě se využívají tužky, pastelky, voskovky, uhlí, rudka, barevné tuše. Kreslit lze na různé druhy papíru, textil, dřevo nebo jiný materiál. Kresbu lze následně například kolorovat, stínovat.²⁰

1.3.1.2 Malba a malování

Malba je výtvarná technika, která rozvíjí fantazii, barevné cítění a vkus dítěte. Při malbě se využívají různé druhy barev – temperové, vodové, anilinové, latexové, olejové.

K malbě je možno kromě štětce využít mnoho rozmanitých nástrojů – houbičku na nádobí, prsty, gázové smotky a další možné rozličné přírodní materiály. Malbu je možno kombinovat s různými výtvarnými nástroji, je možno střídat materiály i podklady.²¹

1.3.1.3 Prostorová tvorba, modelování

Prostorová tvorba znamená, že se vytváří díla z papírů, krabic, rolí, látek, vlny, keramické hlíny, moduritu, odpadového materiálu (např. skartovaný papír, PET-lahve), která rozvíjí prostorovou představivost dětí.²²

K prostorovým technikám se řadí i méně tradiční techniky jako je například koláž, muchláž, frotáž.

Koláž – vytrhávají se, nebo vystřihují kousky papíru z novin, časopisů, obrázků, látek, fotografií atd. Ty se pak lepí na připravený podklad. Při koláži je možno využít i rozličných přírodních materiálů.

Muchláž – využíváme toho, že papír se nejdříve zmačká, a při opětovném narovnání vznikne na jeho struktuře linie, kterou pak děti zvýrazní podle své fantazie.

Frotáž – vzniká tím, že se papír položí na strukturně zajímavou věc nebo podložku a měkkou tužkou, pastelem, uhlím či rudkou se přejíždí po ploše papíru a tím vznikne zajímavý reliéf.²³

²⁰ Srov. VONDROVÁ, P. *Výtvarné techniky pro děti*, s. 15.

²¹ Srov. tamtéž s. 25.

²² Srov. tamtéž s. 43.

²³ Srov. tamtéž s. 55 .

2 Praktická část

Výtvarná výchova v družině je především záležitostí esteticko-výchovnou. Pro děti se stává objevováním nových výrazových prostředků, výtvarných postupů a tvořivých schopností. Děti při ní objevují kouzlo společně vytvořeného a hlavně na vlastní kůži prožitého úspěšného projektu. Tímto projektem je i měsíční projekt rozpracovaný v praktické části mé práce s názvem „Útěk na tajuplný ostrov“.

Cílem projektu je „stmelit“ kolektiv dětí navštěvující jedno oddělení školní družiny a v maximální možné míře rozvíjet jejich sociální a komunikativní schopnosti a dovednosti. Kladu důraz na to, aby byl stanoven společný cíl tak, aby žák dosáhl svého cíle tehdy, dosáhne-li jej i skupina.

Projekt je rozvržen do činnosti ŠD ve frekvenci dvakrát týdně po dobu jednoho měsíce. Činnost bude probíhat v herně školní družiny v počtu dvacet dětí. Vzhledem k tomu, že při projektu potřebuji pracovat s celou skupinou, zvolila jsem dva dny v týdnu (pondělí a čtvrtek), kdy ve škole neprobíhají žádné další zájmové kroužky (minimalizují fluktuaci dětí). Dále jsou s časovým předstihem o projektu informováni rodiče, aby zvážili nutnost dřívějšího vyzvedávání dětí ze školní družiny v těchto dnech.

Aby děti nebyly ovlivněny již natočenými pohádkami nebo filmy, provází celý projekt smyšlený příběh, který rozvíjí fantazii dětí a je z části inspirovaný knihou Tajuplný ostrov od Julese Verna. Pro větší zaujetí dětí pro hru bude příběh vyprávět průvodce - loutka, která se mnou ve dnech Útěku na tajuplný ostrov bude chodit do třídy. Projekt je členěn do dnů, každý den bude dětem vyprávěna jedna kapitola příběhu. Na konci každého dne dostanou děti malou upomínku (věc, diplom, certifikát, ocenění) na den strávený na ostrově.

2.1 První den – V zajetí jižanského vojska

Cíl činnosti:

- uvést děti do příběhu, který je bude provázet po celý další měsíc.
- namalování obrázku balonu, který budou schopné popsat, vyjádřit u něho své pocity vhodně formulovanými větami.
- vytvořit ve skupině kostru balonu, nutnost kooperace ve skupině, u žáků sledujeme, jak se podílí na vytváření příjemné atmosféry v týmu, jak respektují pravidla, která si na začátku výroby vytvořili.

Časová náročnost:

- 90 minut.

Motivace:

- na základě poutavého příběhu možnost zažít a vytvořit něco nového.
- fotografie a plakáty historických i současných horkovzdušných balonů, pro inspiraci dětí, pověšené na nataženém provázku podél dvou stěn třídy.

Pomůcky:

- papíry velikosti A3²⁴, tužky, pastelky, progresy, voskovky, nafukovací balonky, staré noviny, tapetové lepidlo, provázek, nůžky, mělké nádoby na lepidlo, štětky, 20 barevných lístečků s 5 druhy předepsaných symbolů – velikost A7 rozmístěných po třídě.

Vlastní činnost:

Po návratu z oběda se všechny děti společně s vychovatelem pozdraví. Proběhne kontrola, zda jsou všechny děti ve třídě. Pro vytvoření společné atmosféry si děti zahrají ledolamku²⁵.

²⁴ Rozměry papíru normalizovaného formátem A viz příloha III.

²⁵ Vysvětlení pojmu a příklady her viz příloha I.

Loutka (vychovatel) vypráví příběh: „*Píše se rok 1865 a v Americe vrcholí válka severu proti jihu. Za pouhé čtyři roky v ní zemřelo více než půl milionu lidí. Utrpení, zločin a násilí jsou běžnou součástí života. Muži místo práce zabíjejí jiné muže a před válečným běsněním se není kam schovat. Začíná být sice zřejmé, že zvítězí armáda severu, ale k rozhodující bitvě se teprve schyluje. Vy patříte v této pohnuté historii k těm šťastnějším, protože jste ještě naživu.*

Bohužel i nad vámi se vznáší nebezpečí takřka hmatatelné. S přáteli jste totiž padli před časem do zajetí jižanského vojska a je jasné, že pokud se kdy chcete vrátit živí a zdraví do svých domovů, nezbyvá nic jiného než se pokusit o útěk. To ovšem nebude nikterak jednoduché, od rána do večera totiž musíte se stovkami dalších vězňů šít vojenské stany a ozbrojená stráž je stále na dohled. Vy ale pomalu začínáte kout plány, jak hlídkám uniknout.“

Kapitola první

Loutka (vychovatel) vypráví příběh: „*Těžko je člověku, když nad ním stojí s holí a hrozí mu bajonetem. Když je navíc i jídlo mizerné, stesk po domově srdce svírá, našinec musí v noci hlavu na tvrdou pryčnu složit a k tomu od nevidím do nevidím celtý pro nepřátelské vojáky látat, tak to už je vážně otrava. Jenže jak prchnout ze zajateckého tábora hlídaného pěšáky s nabitými ručnicemi? Inu, kulce člověk neuteče, po zemi to tedy nepůjde. Po vodě jakbysmet, když jediný potůček tady má vody po kotníky. Zbývá jenom cesta vzduchem a to nejlépe horkovzdušným balonem – nápad na první pohled opravdu šílený, jenže čím víc o něm přemýšlíte, tím se zdá reálnější.*

Hlídky především zajímá, jestli se celý den oháníte jehlou a nití. Co ve skutečnosti šijete, o to už se nestarají. Vojenská celtovina je navíc k výrobě horkovzdušného balonu jako dělaná a provazů i lan je v táboře víc než dost. Takže balon by s trochou štěstí vyrobil šel, za temné noci ho pak u táborového ohně horkým vzduchem naplnit a pod rouškou noci přelstít strážě únikem do bezhvězdny noci. Zbývá vyřešit poslední velký problém – jak udržet vzduch v balonu horký, aby se vzdušné plavidlo dokázalo dostat do bezpečné vzdálenosti od jižanských hlídek. Naštěstí tuto záležitost dokázal vyřešit jeden z vašich přátel, který sestrojil hořák na petrolej z prázdného plechového sudu. Dalšímu z vašich společníků se podařilo při práci

v kuchyni ukryt dostatečné množství petroleje. Vy sami jste vymysleli konstrukci balonového koše ze stanových tyčí, provazů a plátna. Nic tedy nebrání tomu balon sestrojít a odvážnou myšlenku dovést do konce.

Stovky vašich unavených spoluzajatců bez ladu a skladu ulehly ke spánku. Leží rozházení po táboře, jako když shrnete rukou figurky ze šachovnice. Někdo spí pod provizorním stanem, někdo složil hlavu jen tak pod širou oblohou a někdo si ani pod zátylek košili nepřeložil. Jenom u jednoho z dohořívajících ohňů sedíte vy se svými přáteli a potichu probíráte všechna pro a proti plánu na útěk balonem. Kolem půlnoci vychází měsíc. V jeho svitu lze rozpoznat siluety bajonetů na puškách hlídkujících vojáků a vy tisknete ruce svých přátel.

Právě jste se rozhodli, že se pokusíte odvážný plán uskutečnit. Do zítřka musíte vymyslet poslední detaily. Od uchycení lan, přes velikost balonového koše až po poslední nitku, všechno musíte mít přesně promyšlené. Vše do sebe musí bezchybně zapadnout a fungovat, každá chybička znamená jistou smrt - buď rovnou při nepodařeném útěku, nebo o několik hodin později před popravčí četou. Tím stisknutím ruky začíná právě teď vaše cesta za svobodou.“

Po vyprávění příběhu si s dětmi vytvoříme společný rituál a to tak, že stojíme v kruhu a držíme se za ruce. Vychovatel zmáčkne ruce dětem, které má po boku, ty řetězovou reakcí posílají stisk dokola, až se zase vrátí zpět k vychovateli. Ten, jakmile dojde ke stisku jeho obou rukou, řekne „hu“. Na tento pokyn se všichni chytí kolem ramen, předkloní se a řeknou „hu“. Rituál několikrát zopakujeme. S dětmi se domluvíme, že takto budeme vždy začínat a končit dny „Útěku na tajemný ostrov“.

Poté se přechází k vlastní činnosti a to k rozdělení čistého papíru velikosti A3 a vysvětlení dětem, že si musí vytvořit návrh svého balonu, který budou následně sestavovat. Jsou upozorněny, že jim jako inspirace může sloužit výzdoba třídy.

Po vytvoření návrhu balonu jsou děti rozděleny do 5 skupin po 4 členech. Po třídě jsou k tomuto účelu rozmístěny různě barevné papírky velikosti A7. Každé dítě má za úkol jeden najít. Když mají všechny děti jeden papírek, jsou upozorněny, že na každém papírku je namalován symbol. Děti, které mají stejný symbol, jsou členy

jednoho družstva – kmene. Všem skupinám je zadán stejný úkol a to vytvořit základ horkovzdušného balonu. Jsou rozdány nafukovací balonky a provázky. Děti musí balonek nafouknout a zavázat. Po té je jim názorně ukázáno, jak budou postupovat při tvorbě skeletu balonu. Na balonek pokládají noviny, které přetírají připraveným tapetovým lepidlem. Obalený balonek poté pověsí na předem připravené natažené šňůry na zdi třídy.

Poté uklidí všichni společně třídu. Děti vrátí pomůcky, které potřebovaly na malování a výrobu kostry létajícího balonu, na svá místa. Návrhy balonů jsou rozvěšeny na natažené provázky, aby byly na příště připraveny k použití.

Na závěr si všichni sednou do kruhu a povídají si, co se jim na dnešním dni líbilo. Vychovatel se vrací s dětmi k úvodnímu příběhu. Děti mu převypráví, o co se v něm jednalo. Dále se ptá dětí, zda umí vysvětlit slova, která se vyskytovala v příběhu – zločin, násilí, válka. Jedním ze základních pravidel komunitního kruhu je pravidlo, že pokud mluví jeden, ostatní mu neskáčou do řeči. Děti jsou vedeny ke vzájemnému respektu.

Na úplný závěr se rozloučíme společným rituálem.

2.2 Druhý den – Výroba balonu

Cíl činnosti:

- při výrobě balonu je nutná kooperace ve skupině, nutná diskuze nad zadaným úkolem, hledání společného nejlepšího řešení, hledání kreativního řešení případně vzniklého problému.
- na závěr při komunitním kruhu musí skupiny i jednotlivci zhodnotit svoji činnost. Reflexe, co se jim povedlo, nepovedlo, co by šlo udělat lépe. Je nutné dbát na to, aby se žáci respektovali, naslouchali kamarádovi, který právě hovoří o svých pocitech, aby se navzájem nezesměšňovali.

Časová náročnost:

- 90 minut.

Motivace:

- vyprávění další části příběhu.
- výroba balonu – možnost tvořivě se vyjádřit, prosadit svoji vizi ve skupině.
- nejoriginálnější balon získá ocenění.

Pomůcky:

- temperové barvy, štětce, kelímky s vodou, lepidlo Herkules, kreповé papíry, kusy látek, provázky, bavlnky, PET-lahve, nůžky, zalamovací nůž.

Vlastní činnost:

Po návratu z oběda se všechny děti společně s vychovatelem pozdraví. Proběhne kontrola, zda jsou všechny děti ve třídě. Pro vytvoření společné atmosféry si děti zahrají ledolamku a pozdraví se společným rituálem.

Kapitola druhá

Loutka (vychovatel) shrne předcházející část příběhu: *„Před koncem americké občanské války jste se s několika přáteli ocitli v zajetí jižanských vojsk. Hlídadí vás po zuby ozbrojené hlídky, ale protože musíte sít vojenské stany, začali jste kout plány*

na únik z věznění pomocí horkovzdušného balonu. Zpočátku šílený nápad se postupně zdá čím dál víc reálný, až jste se rozhodli ho uskutečnit. Podaří se vám to?“

Loutka (vychovatel) vypráví příběh: *„Nad táborem začíná noc, vaši spoluvězni unavení z celodenní práce usínají u zapálených ohňů, vy ale musíte únavu přemoci a dotáhnout s přáteli do konce přípravy na výrobu horkovzdušného balonu. Tentokrát jste domluveni za několik okamžiků. Ano, vše je promyšleno a připraveno. Ráno začnete pracovat na samotné výrobě balonu. Podaří se vám oklamat hlídky a přímo pod jejich dohledem ušít místo vojenského stanu vzdušné plavidlo? Podaří se vám vyrobit pomocí stanových tyčí, provazů a celtoviny balonový koš? Bude fungovat petrolejový hořák vyrobený z plechového sudu? To v tuto chvíli nevíte, každopádně ale víte, že s prací nesmíte otálet. Za pár dní totiž nastane novoluní, kdy jsou noci nejtemnější a k provedení plánu tedy mimořádně příhodné. Takže vzhůru do práce! Během ní můžete kromě jiného také přemýšlet, jak váš balon, který vás má odnést na svobodu, pojmenujete.“*

Po úvodu jsou děti vychovatelem vyzvány, aby si každé vzalo svůj návrh balonu do ruky. Družstva, která se v minulém dni dala dohromady podle symbolů na papírku, si stoupnou do zástupu. Zástupy budou poskládané tak, aby první žáci tvořili kruh. Při pohledu se shora vznikne obraz sluníčka. Děti v zástupu pošlou prvnímu svůj obrázek, ten všechny čtyři obrázky položí na sebe před své nohy. Poté se celé zástupy o jedno místo v kruhu posunou ve směru hodinových ručiček. První zvedne hromádku obrázků ze země, tak nebude mít nikdo ze skupiny svůj obrázek u sebe.

Žákům je zadán úkol, aby se ve skupině domluvili a zvolili návrh, podle kterého budou realizovat balon, jehož skelet si připravili z novin a tapetového lepidla. Dětem je pro výběr dán časový limit 5 minut. Při práci ve skupině sleduje vychovatel vývoj diskuze a zapojení jednotlivých dětí do rozhodování. Po uplynutí časového limitu musí každá skupina předložit jeden návrh, nevybrané návrhy děti pověsí na šňůry, na kterých již visí reprodukce balonů. Děti mají možnost výběru z materiálu připraveného na výrobu a zdobení balonu (temperové barvy, lepidlo Herkules, krepové papíry, kusy látek, provázky, bavlnky atd.). Při tvorbě prochází vychovatel mezi skupinkami, sleduje, které děti jsou ve skupinách „tahouni“ a které se naopak „vezou“. Na vzniklé

situace může aktuálně reagovat nebo o nich s dětmi diskutovat při závěrečné reflexi. Po vytvoření hlavní části balonu pomůže dětem vychovatel s vytvořením balonového koše, jehož základ bude tvořit spodní díl uříznuté PET-láhve.

Po práci si sednou žáci společně do kruhu. Děti mohou říci, jestli bylo těžké vybrat návrh podoby balonu. Povídají, co se jim při výrobě balonu líbilo a jestli bylo snadné se s ostatními domluvit na postupu výroby. Dále vychovatel přejde k hodnocení balonů, drží vždy jeden v ruce a děti po družstvech říkají, co se jim na něm líbí, čím se jim zdá zajímavý. Poslední hodnotí daný balon vždy jeho tvůrci. Je zajímavé všimnout si okamžiků, kdy samotní tvůrci sledují názory ostatních na jejich dílo. Vždy mluví jen jeden. Tím děti rozvíjí svoje komunikační kompetence – jsou schopny vyjádřit svůj názor, promluvit bez ostychu před ostatními. Děti se učí i respektovat druhé, jejich názory a vzájemně se podporovat. Po prezentaci všech balonů je dětmi společně s vychovatelem vybrán ten nejoriginálnější – za výrobu ovšem budou všechny děti oceněny certifikátem konstruktéra.²⁶ Na konec vymýšlíme možná jména pro naše balony.

Na úplný závěr se rozloučíme společným rituálem.

²⁶ Diplom viz příloha VII.

2.3 Třetí den – Balon přání

Cíl činnosti:

- děti budou společně vytvářet horkovzdušný balon na velký formát papíru, podmínkou je, aby se zapojily všechny děti. Žáci musí společně diskutovat o zadaném tématu, domluvit se na postupu, čímž zlepšují své slovní vyjádření, ale i schopnost naslouchání druhým.
- při finální činnosti – lepení lístečků na balon, je cílem, aby si žáci naslouchali, neskákali si do řeči, aby se navzájem nezesměšňovali a aby se naopak vzájemně povzbuzovali. Dále, aby děti byly schopny popsat a vyjádřit své pocity.

Časová náročnost:

- 90 minut.

Motivace:

- vyprávění další části příběhu.
- společná práce při malování na nezvykle velký formát papíru.

Pomůcky:

- balicí papíry slepené pomocí izolepy, výsledná velikost asi 2 x 3 metry, barevné fixy píšící silně, tužky, pastelky, barevné křídly, lak na vlasy (slouží jako fixativ na křídly), tempery, štětce, kelímky na vodu, lepidlo na papír, barevné papírky formátu A6 (žluté, červené, zelené) po jednom od každé barvy pro jedno dítě, kamínek.

Vlastní činnost:

Po návratu z oběda se všechny děti společně s vychovatelem pozdraví. Proběhne kontrola, zda jsou všechny děti ve třídě. Pro vytvoření společné atmosféry si děti zahrají ledolamku a pozdraví se společným rituálem.

Kapitola třetí

Loutka (vychovatel) vypráví příběh: „Čas od času se stane, že dva lidé na opačných koutech planety vynaleznou takřka ve stejný čas stejnou věc. Je to sice náramně nepravděpodobné, ale historie nám takové případy dopřála. Neuvěřitelné náhody se prostě dějí. Nevím, jestli nějaký zázrak sehrál roli i v našem případě, každopádně odvážný plán na výrobu horkovzdušného balonu se vám povedlo uskutečnit.

Pod rouškou tmy jste plášť vzdušného plavidla s přáteli naplnili horkým vzduchem od táborového ohně, přeřali kotvící lana a bezhlesně unikli ze zajateckého tábora do pokojné tiché noci. Během několika vteřin jste se stali svobodnými lidmi. Už několik set metrů od tábora sice začal balon klesat, jak se v něm ochladil vzduch, provizorní petrolejový hořák fungoval na jedničku, takže plavidlo opět nabralo výšku a mírný vítr ho odnášel vysoko nad nepřátelskými kanony neznámo kam.

Ráno přichystalo nepříjemné překvapení. Nejdřív šlo o zlou domněnku, ale rozednění ji potvrdilo – všude kam oko dohlédlo, se rozprostíralo širé moře a vítr unášel balon dál a dál nad tou nekonečnou vodní plání. Nezbyvalo, než co nejvíce šetřit s pitnou vodou i s petrolejem a neztrácet naději ve šťastný konec. Po celý den a noc a ještě jeden den a noc se nezměnilo vůbec nic, jenom skromné zásoby pitné vody už dávno došly a v posledním kanystru s petrolejem zbývalo několik málo litrů paliva pro hořák. Osud se ale rozhodl pohrát si s vámi ještě trochu krutěji. Třetí den totiž začal znenáhla silít vítr, vánek se změnil ve víchr, který se změnil v prudkou bouři. Její poryvy hnaly balon nad rozbouřenou hladinou takřka ve vodorovné poloze, blesk stíhal blesk a posádka už se loučila se životem.

Celou tuto odyseu ukončil prudký náraz do balonového koše, zvuk lámajících se větví a trhajícího se plátna. Dobrých patnáct metrů vítr táhl koš korunami stromů, než se jeho deformované zbytky i se zoufalou posádkou zachytily na kmenech vzrostlého banánovníku a zůstaly viset pouhé dva metry nad zemí. Když odvážná posádka pomocí posledních zbytků sil opustila koš a ocitla se na pevné zemi, děkovali všichni potichu za to, že se právě podruhé narodili. “

Dětem je vysvětleno, že mají mimořádnou možnost a moc vzít si na ostrov jen ty vlastnosti, které samy budou chtít. Aby bylo jasné, které to jsou, musí si společnými silami, protože v divočině to ani jinak nejde, namalovat veliký létající horkovzdušný balon. Podmínkou je, aby se na jeho výrobě podíleli naprosto všichni.

Po namalování balonu jsou každému žákovi dány lístečky tří barev – žlutý, červený a zelený. Dětem je jasně vysvětleno, i opakovaně, že na žluté lístečky budou psát každý sám za sebe, co by si na ostrově přály (vztahy, vlastnosti nebo jevy ve třídě, které jsou v počátku, které začínají vykvétat). Na červené lístečky musí napsat vztahy, vlastnosti nebo jevy ve třídě, které už ve třídě jsou a dítěti se líbí a nechce se jich vzdát. Na zelené lístečky píšou děti vztahy, vlastnosti nebo jevy ve třídě, které nechtějí, aby se na ostrov přenesly. Dětem je zdůrazněno, že na lístečky se nesmí psát jména a že se jedná především o vztahy v jejich kolektivu. Když budou mít lístečky napsané, budou je jeden po druhém lepit na obraz balonu. Žluté lístečky budou děti lepit na hlavní část balonu. Červené lístečky budou děti lepit na koš balónu. Zelené lístečky budou děti lepit pod balón, aby neletěly s nimi. U každého lístečku musí vysvětlit, proč na něj napsaly tuto vlastnost.

Cílem této činnosti je spolupráce celé třídy, uvědomění si toho, co je v třídním kolektivu dobré, co by se mohlo zlepšit, co by mělo „odejít“. Na konci je vychovatelem vyvolána diskuze, proč je dobré některé vztahy ve skupině posilovat a proč se některých „zbavit“. Aby se děti nepřekřikovaly, dá vychovatel dětem do ruky kamínek. Mluvit smí jen ten, který ho drží v ruce. Po té všichni společně uklidí třídu po vytváření balonu a vychovatel strom pověsí na velmi dobře viditelné místo ve třídě.

Na úplný závěr se rozloučíme společným rituálem.

Reflexe činnosti vyzkoušené ve školní družině

Tuto část projektu jsem měla možnost vyzkoušet si společně s vychovatelkou v jedné z místních družin. Příběh musel být upraven (zkrácen) na dobu dvou dnů.

Příběh byl pro děti poutavý. K mému překvapení nikdo nevyrušoval, všichni poslouchali. To, že děti příběh zaujal, bylo patrné i z toho, že po skončení příběhu si samy upřesňovaly skutečnosti vyprávěné v příběhu.

Společná práce na velkém formátu papíru děti bavila a líbilo se jim, že při kreslení nemusely sedět v lavici, ale mohly sedět na zemi. Z počátku se děti ostýchaly. Po chvíli váhání se jeden z chlapců odhodlal a udělal základní obrys balonu, tím odboural strach ostatních a ti začali se chutí kreslit. Děti ve skupině neměly problém s vyjádřením svého názoru. Naopak jsem musela děti upozornit, že při společné práci je důležitý kompromis, umění slevit ze svých přání a neprosazovat svůj názor za každou cenu.

S dětmi jsem shrnula nejčastější přání psaná na lístečky, co by si přály, co mají, co by nechtěly. Nechtěly mezi sebou (zelené lístečky): „hádky, posmívání, rvačky.“ Na žlutých lístečkách (přání, jaké vztahy by mezi sebou chtěly mít do budoucna) se nejčastěji opakovala slova: „kamarádství, sranda, abychom si pomáhali“. Na červených lístečkách (vztahy, které mezi sebou mají a nechtějí se jich vzdát) se nejčastěji objevovaly pojmy: „kamarádství, sranda, abychom si pomáhali“.

Rizikem při této činnosti je, že vyjádření toho, co mezi dětmi je, bylo pro tak malé děti příliš abstraktní zadání. K tomu došlo i v tomto případě. Děti nebyly schopny rozlišit, co si přejí, aby mezi nimi bylo, a co mezi nimi již je (na lístečkách se objevovala téměř identická slova).

Na lístečkách se objevilo i slovo šikana. Povídala jsem si s dětmi o tom, jestli ví, co toto slovo znamená, jestli se s šikanou někdy setkaly (v okolí, u kamarádů), jak by řešily, kdyby jim nebo jejich kamarádům někdo ubližoval (komu by se svěřily). Byla jsem překvapena, kolik toho již takto malé děti o šikaně vědí. Potěšilo mě, že na otázku, komu by se svěřily, odpovídaly, že rodičům nebo paní vychovatelce. V této družině je vidět, že děti mají ke své paní vychovatelce nemalou důvěru.

Na závěr jsem dětem popřála, aby se jim dařilo udržovat v kolektivu věci, které si přály a aby se jim vyhýbaly ty problémy, které tam mít nechtějí.

2.4 Čtvrtý den – Výroba totemu

Cíl činnosti:

- výroba totemu ve skupinkách. Důraz je kladen na rozvoj fantazie, kooperaci ve skupině.
- dosáhnout toho, aby děti byly schopny přijmout kompromis, aby se dokázaly dohodnout na postupu a finální podobě totemu jejich kmenu.
- dosáhnout toho, aby byly schopné slovně vyjádřit, proč použily takové či jiné techniky při výrobě - rozvoj jejich verbálního projevu a schopnosti se kultivovaně vyjadřovat.

Časová náročnost:

- 90 minut

Motivace:

- vyprávění další části příběhu.
- výroba totemu, který nikdy děti nevyráběly, mohou u toho maximálně využít svoji fantazii ve spolupráci s kamarády.

Pomůcky:

- kartonové krabice různých rozměrů, pytel skartovaného papíru, temperové barvy, štětce, lepidlo Herkules, kreповé papíry, kusy látek, provázky, bavlnky, PET-lahve, zalamovací nůž, izolepa, zbytky barevné vlny, kelímky na vodu, nůžky.

Vlastní činnost:

Po návratu z oběda se všechny děti společně s vychovatelem pozdraví. Proběhne kontrola, zda jsou všechny děti ve třídě. Pro vytvoření společné atmosféry si děti zahrají ledolamku a pozdraví se společným rituálem.

Kapitola čtvrtá

Loutka (vychovatel) vypráví příběh: „*Od vašeho šťastného ztroskotání uběhly dva týdny. Už víte, že jste na pro vás neznámém ostrově, který obývá kromě vás i několik domorodých kmenů. Už jste se stihli seznámit se zástupci nejbližších dvou, kteří se našťástí tváří přátelsky, i když jejich potetovaní bojovníci s luky, šípy a péry ve vlasech vypadají opravdu hrozně.*

Ted' ale máte vrásky kvůli poslední návštěvě náčelníka kmene z pobřeží – pořád něco důrazně žvatlal tou svojí domorodou „hatmatilkou“, mával vám před očima kusem klacku, který vypadal jako vyřezaný jezevec a nakonec oštěpem namaloval do písku několik zvláštních obrazců.

Po delším zvážení jste se shodli na tom, že náčelník chce, abyste mu ukázali váš totem. Zřejmě považuje za nezdořilé, že jste mu ho ještě neukázali. Nemít totem je v těchto končinách zřejmě podobné jako u nás jezdit s autem vlevo nebo chodit v zimě do školy v sandálech. Je to prostě divné a to je problém protože, pokud se domorodci rozzlobí, budou vaše dny sečteny. Chtě nechtě musíte neprodleně váš kmenový totem vyrobit a se vši parádou ho domorodcům ukázat.“

Po vyprávění příběhu přechází vychovatel s dětmi k hlavní činnosti a to k výrobě totému. Ten bude tvořen především z odpadového materiálu. Děti jsou na výrobu rozděleny na pět kmenů po čtyřech dětech, a to následujícím způsobem. Děti se postaví do řady a vychovatel počítá opakovaně postupně do pěti a ukazuje na jednotlivé děti. Družstva vytvoří jedničky, dvojky, trojky, čtyřky a pětky. Tímto způsobem vychovatel zabraňuje, aby některé děti byly při tvoření družstev „odstrčeny“. Poté je dětem nabídnut materiál pro výrobu totému. Záleží na dětech, jak se domluví a jaký materiál použijí. Na tělo totému je možno použít i několik kartonových krabic, které děti mohou polepit, pomalovat, skartovaný papír může sloužit jako vlasy či výplň. Z bavlnek, vlny a provázků mohou děti vytvořit šperky pro svůj totem i pro sebe. Tato činnost podporuje děti v rozvoji komunikace a kooperace ve skupině.

Pro zájemce, kteří mají své totemy hotové, má vychovatel připravenou ještě jednu činnost a to malování kouzelného totému ze jména. Totem se vytváří tak, že papír velikost A4 se přeloží v půlce na jeho krátké straně a zahladí. Poté děti napíší fixem na jednu stranu psacím písmem svoje jméno, musí se dbát na to, aby hřbet přeložení byl

dole a aby děti psaly až ke spodnímu okraji. Následně vezmou děti stále přeložený papír a položí ho na okno popsanou částí směrem ven a prosvětlí se jím psaný text, ten obtáhnou fixem. Papír poté rozloží a vznikne jim krásný totem, který dokreslí a domalují pastelkami či fixy.

Po úklidu si sednou žáci s vychovatelem kolem totemů a každá skupina popisuje svůj totem, proč ho vytvořila tak a ne jinak, jakou má podle nich symboliku a před čím má kmen ochránit. Tím rozvíjí svoji verbální komunikaci, vyjadřování pocitů a nápadů.

Na závěr se rozloučíme společným rituálem.

Reflexe činnosti vyzkoušené ve školní družině

Měla jsem připravenou činnost do třídy. Vzhledem k pěknému počasí jsme s dětmi šli ven podél řeky do lesa. Měla jsem obavu, jestli děti budou mít ještě dostatek nadšení pro práci v herně, a proto jsem změnu prostředí uvítala.

Musela jsem improvizovat. Příběh jsem dětem vyprávěla na lavičkách u řeky. Poté jsme se společně vydali směrem do lesa, kde byla dětem zopakována pravidla bezpečnosti. Paní vychovatelka rozpočítala děti do 4 skupin. Děti začaly vytvářet totem z přírodního materiálu, využily všeho, co našly v okolí (mech, klacky, chvojí, šišky apod.). Nevěděla jsem, jak reagovat na situaci, kdy děti nechtěly pracovat s jedním konkrétním dítětem. Připomněla jsem jim, že jsme spolu kreslili balon. Vrátily jsme se k tomu, co psaly na lístečky lepené na balon. Přiměla jsem děti, aby samy zopakovaly, co nechtěly ve své skupině za vlastnosti, že nechtěly posmívání, že nechtěly šikanu a teď se spolužákovi smějí a pošklebují. Snažila jsem se pracovat s pravidly, která si děti samy vytvořily. Myslím si, podle reakce dětí, že se mi povedlo kolektiv dětí uklidnit. Se spolužákem začaly děti spolupracovat a přijaly ho do skupiny.

Vznikly krásné totémy. Sedli jsme si s dětmi na nedaleké lavičky, ze kterých jsme viděli na jejich výtvary. Děti povídaly, co je bavilo, snažila jsem se děti opět navést na důležitost spolupráce ve skupině a nutnost kompromisu. Bylo velmi milé, že děti byly schopny říct, že některá z dílčích činností jim nešla, a proto ji udělal někdo jiný. Samy řekly, že by to bez pomoci kamaráda nedokázaly, pochopily důležitost spolupráce ve skupině.

Po návratu do herny jsem s dětmi, které ještě neodcházely domů, vyzkoušela „Totem ze jména“. Tato činnost sklidila velký úspěch. Děti totem domalovávaly a při výrobě povídaly, co jejich totem znamená, proč ho domalovaly právě tímto způsobem, čímž rozvíjely komunikační kompetence.

2.5 Pátý den – Mapa ostrova

Cíl činnosti:

- namalovat svoji mapu ostrova. Důraz je kladen na rozvoj fantazie, kooperaci ve skupině. Žáci musí navrhnout, kam své slovo namalují, vysvětlit kontext s mapou. Obhájit svůj názor nebo naopak uznat chybu a podřídit se názoru druhých. Žáci musí přijmout kompromis.
- na závěr v komunitním kruhu evaluace práce dětí. Budou si posílat opět kamínky. Děti vysvětlují, proč a kam co umístily, budou rozvíjet svůj verbální projev a schopnost kultivovaně se vyjadřovat. Děti budou konfrontovány s faktem, že i přes stejné zadání jsou všechny namalované ostrovy odlišné.

Časová náročnost:

- 90 minut.

Motivace:

- vyslechnutí další části příběhu.
- výroba mapy ostrova neobvyklým způsobem formou hry.

Pomůcky:

- balicí papír (5 kusů), pastelky, voskovky, fixy, barevné křídly, lak na vlasy (použitý jako fixativ), vodové barvy, štětce, kelímky s vodou.
- 20 kusů špejlí, které mají na jednom konci barevné označení (4 špejle od každé barvy), 20 lístečků, na kterých jsou napsaná substantiva, tabule (nebo flipchart).

Vlastní činnost:

Po návratu z oběda se všechny děti společně s vychovatelem pozdraví. Proběhne kontrola, zda jsou všechny děti ve třídě. Pro vytvoření společné atmosféry si děti zahrají ledolamku a pozdraví se společným rituálem.

Kapitola pátá

Loutka (vychovatel) vypráví příběh: „*Od té doby, co jste předvedli náčelníkovi kmene na pobřeží náš totem, jsou vaše vztahy s domorodci opět v nejlepším pořádku.*“

Naučili vás dokonce trochu rybařit, otevřít kokosový ořech nebo uplést pohodlné lůžko z trávy. Dny tak pod tropickým sluncem příjemně plynou - když máte hlad, ulovíte si rybu nebo uvaříte jedlou želvu. Když máte chuť, osvěžíte se příjemnou koupelí u korálového útesu a jinak máte na práci jenom polehávání na pláži ve stínu palem. Z letargie vás vytrhnul až neobvyklý dar od náčelníka kmene z vnitrozemí. Přinesl totiž starou, roztrhanou, nicméně použitelnou námořní mapu. Čert ví, jak k ní přišel, v tuto chvíli ale je důležité, že je na ní nejspíš zakreslený i ostrov, na kterém se právě nacházíte. To znamená, že pokud nakreslíte mapu ostrova, budete ji moci porovnat s námořní mapou od náčelníka a zjistíte, kde se přesně nacházíte. Ano. Musíte nakreslit mapu vašeho ostrova.“

Po vyprávění příběhu se přechází k vlastní činnosti a to je rozdělení dětí do skupin. Vychovatel nechá děti jedno po druhém vytahovat z jeho ruky špejle s barevnými konci. Žáci se rozdělí do družstev podle stejných barev na špejlich.

Každému družstvu je dán jeden balicí papír, děti mohou libovolně použít pastelky, voskovky, fixy, barevné křídly nebo vodové barvy. Ideální je, když si děti navzájem na papíry nevidí. Dětem je zadán úkol, že na velký papír mají namalovat obrys ostrova. Poté jim vychovatel vysvětlí, že k němu budou po jednom chodit a budou losovat lístečky. Na lístečku je slovo, které po vylosování napíše dítě na tabuli. V každém družstvu pak jeden musí slovo (podstatné jméno) namalovat na ostrov. Poté jede losovat další z dalšího družstva a postup se opakuje. Následující slovo musí být v kontextu s předcházejícím slovem. Například pokud má první malující žák slovo kůň, namaluje koně, druhý má slovo ryba, tak musí ke koni domalovat břeh rybníka a do vody rybu atd. Pokud se žáci domluví, nemusí čekat, až domaluje ten před ním.

Záleží jen na kooperaci ve skupině. Všichni žáci budou jednou losovat, všichni namalují jedno slovo. Když je vylosováno a namalováno poslední slovo, může celá skupinka domalovat mapu ostrova, okolí, pozadí atd. Při této práci je velmi důležitá kooperace mezi dětmi, které musí nejen vyjádřit svůj názor, ale i zároveň uznat názor druhého a dojít společně ke kompromisu.

Po úklidu třídy se pověsí mapy ostrovů vedle sebe a žáci se sesednou do půlkruhu před ně. Dítě jedno po druhém bude vysvětlovat, proč namalovalo svoje

slovo tam, kam ho namalovalo, a proč do té či oné konkrétní souvislosti. Děti budou dále vyprávět, jak se jim ve skupině pracovalo, jestli je někdo ve skupině naštvál nebo naopak potěšil. Vychovatel nenápadně vede děti k tomu, aby samy přišly na to, co bylo při práci důležité. Touto činností dochází k rozvoji komunikačních i sociálních kompetencí

Po návratu do družiny jsme si s dětmi, které ještě neodcházely domů, vyzkoušeli totem ze jména. Tato činnost sklidila u dětí velký zájem.

Na úplný závěr se rozloučíme společným rituálem.

2.6 Šestý den – Výroba lodi

Cíl činnosti:

- vymodelovat ve skupině loď z keramické hlíny. Důraz je kladen na rozvoj fantazie, kooperaci ve skupině. Žáci se musí domluvit, jak bude loď vypadat, musí obhájit svůj názor nebo naopak uznat chybu a podřídit se názoru druhých. Žáci musí přijmout kompromis.
- na závěr proběhne v komunitním kruhu evaluace jejich práce. Děti si opět posílají kamínek. Vysvětlují, kam a proč tu kterou věc umístily. Budou rozvíjet svůj verbální projev a schopnost kultivovaně se vyjadřovat. Děti se budou nahlas domýšlet, proč jim tam jiná skupina zanechala konkrétní dárek. Poté osvětlí svůj zamýšlený záměr skupina, která ho na cizí lodi zanechala.

Časová náročnost:

- 120 minut.

Motivace:

- vyprávění další části příběhu.
- práce s keramickou hlínou, která je pro děti výjimečnou činností.

Pomůcky:

- keramická hlína, špachtle, dřívka, špejle, provázky, větší kusy látek, nůžky, lepidlo, nit, jehla, kelímky na vodu.

Vlastní činnost:

Po návratu z oběda se všechny děti společně s vychovatelem pozdraví. Proběhne kontrola, zda jsou všechny děti ve třídě. Pro vytvoření společné atmosféry si děti zahrají ledolamku s názvem „Slepá řada“ a pozdraví se společným rituálem.

Kapitola šestá

Loutka (vychovatel) vypráví příběh: *„Po dvou týdnech namáhavého prozkoumávání ostrova, zakreslování, měření vzdáleností a nespočtu výprav do nejbližších koutů se vám podařilo načrtnout poměrně přesnou podobu toho kusu*

země, na který vás v balonu zanesla větrná bouře. Srovnání s mapou od náčelníka kmene z vnitrozemí pak přineslo neochvějně zjištění – nacházíte se na jednom z více než 700 ostrůvků bahamského souostroví. Podle vašich výpočtů je civilizace vzdálená pouze několik set kilometrů jižním směrem. To vás přimělo k úvahám, zda je možné tuto vzdálenost překonat na vlastnoručně postavené lodi. Vaše touha po domově a shledání s blízkými je tak nezměrná, že se pouštíte pomocí primitivních nástrojů do stavby lodi, která má být vaší bránou zpět do vašeho známého světa.“

Po vyprávění příběhu se přechází k vlastní činnosti a té předchází rozdělení dětí do skupin. Vychovatel nechá děti stoupnout do řady, do které se poskládaly při ledolamce a rozpočítá je na 5 družstev po 4 členech.

Po té je dětem vysvětleno, že dnešní den budou modelovat z hlíny loď, na které budou moci odplout z ostrova. Na lodi musí mít i vybavení pro plavbu. Každá skupina si vezme připravený díl keramické hlíny a nástroje, které bude pro práci potřebovat, popřípadě další pomůcky jako je látka na plachtu lodi apod. Dětem je dán časový limit půl hodiny.

Děti ve skupinkách společně tvoří loď podle své fantazie. Důraz je kladen na kooperaci ve skupině. Po vytvoření lodi postaví vychovatel všech 5 lodí do pomyslného kruhu na podlaze. Každá skupinka je u své lodi. Vychovatel vysvětlí dětem, že před plavbou ještě každá posádka dostane dárek na cestu. Lodě zůstanou na podlaze a skupinka dětí se ve směru hodinových ručiček posune o jednu loď. Tu si prohlédne a společně se domluví, co na lodi podle nich chybí nebo jaký dárek by se posádce mohl hodit. Ten pak vymodelují a nechají na lodi. Takto se skupinky budou posouvat od lodi k lodi, až se vrátí opět ke své. Svoji loď si děti prohlédnou a zjistí, co za předměty jim přibylo.

Po té si sednou s vychovatelem do kruhu a každá skupinka vypráví, proč udělala zrovna takovou loď a proč si myslí, že dostaly od kamarádů dárky. Následně jim kamarádi potvrdí, či vyvrátí jejich domněnku a vysvětlí, proč jim dali onen dar. Důraz je kladen na vzájemný respekt při vyprávění a na schopnost se slovně vyjadřovat. Vychovatel hlídá, aby se ke slovu dostaly všechny děti.

Na závěr děti vystaví své lodě a uklidí třídu. Na úplný závěr se rozloučí společným rituálem.

2.7 Sedmý den – Tajemný vzkaz

Cíl činnosti:

- rozvíjet logické myšlení dětí.
- rozluštit tajemný vzkaz.

Časová náročnost:

- 90 minut.

Motivace:

- vyprávění další části příběhu.
- většina dětí v družině se šiframi doposud nesetkala, mají tudíž velkou motivaci se je naučit, aby si mohly posílat tajné šifrované zprávy, kterým nikdo cizí nebude rozumět.

Pomůcky:

- papíry velikosti A4, tužky, pastelky fixy.
- kamínky pěti různých barev po čtyřech kusech od každé. Kožený nebo látkový sáček na kamínky.
- předem připravené a vytištěné klíče k šifrám. Vzkaz pro děti napsaný na balicím papíře, který bude pověšen na viditelném místě v herně.

Vlastní činnost:

Po návratu z oběda se všechny děti společně s vychovatelem pozdraví. Proběhne kontrola, zda jsou všechny děti ve třídě. Pro vytvoření společné atmosféry si děti zahrají ledolamku a pozdraví se společným rituálem.

Kapitola sedmá

Loutka (vychovatel) vypráví příběh: *„Nad hranou přílivu leží na pláži hotové plavidlo. Vše je připraveno k cestě, ale vás a vaše přátele ještě drží na ostrově nečekaný objev. Nedaleko vašeho tábora jste totiž objevili vytesaný do skály zvláštní vzkaz. Vlastně to ani vzkaz není, jde spíš o množství jakýchsi záhadných znaků. Jejich tajemství vás*

natolik zaujalo, že jste odplutí z ostrova prozatím odložili a rozhodli jste se záhadu odhalit.“ (zašifovaný vzkaz pro děti: „Zde jsem léta páně 1641 zakopal ohromný poklad, který jsem naloupil provozováním řemesla pirátského v moři karibském. Kapitán korzárů Jednooký Jack“)

Vychovatel dá každému dítěti vylosovat kamínek ze sáčku. Děti se rozdělí do družstev podle barev kamínků. Po té vychovatel děti upozorní na šifrovaný vzkaz. Ptá se dětí, jestli si myslí, že má nějaký smysl a jestli už se někdy setkaly se šifrováním. Děti odhadují, co by mohlo být na skále (balicím papíře) napsáno. Vychovatel dětem rozdává klíč k šifrám²⁷, aby každá skupinka mohla zjistit, co je na skále napsáno. Činnost je zaměřena na kooperativní řešení problému. Když děti rozšifrují vzkaz. Nakreslí (zašifrují) vzkaz pro případné další ztroskotance na již vytvořenou mapu ostrova.

Následně děti uklidí třídu a sednou si do kruhu. Vychovatel se ptá, zda pro ně bylo rozšifrování vzkazu těžké, jak jim dařila domluva na znění vzkazu, který šifrovaly ony. Vychovatel se snaží děti navést na odpovědi. Děti popisují, co si myslí, že se jim podařilo, co si myslí, že by šlo udělat lépe, například tím, že by se rychleji domluvily. Tím jsou u dětí rozvíjeny komunikační kompetence.

Na úplný závěr proběhne společný rituál.

²⁷ Viz příloha IV.

2.8 Osmý den - Poklad

Cíl činnosti:

- vyrobit klíč k truhle s pokladem.
- zakončit celé putování, reflexe celé činnosti.

Časová náročnost:

- 90 minut.

Motivace:

- vyprávění závěrečné části příběhu.
- nalezení pokladu.

Pomůcky:

- 5 kusů 3mm silného barevného drátu v délce jeden metr (na konci a na začátku obroušené hrany), štípací kleště, kleště, papíry A4, tužky, pastelky, na flipchartu, nebo tabuli namalovaný velký klíč (obvod jeho obrysu jeden metr). Lano nebo svázaná švihadla.
- poklad v papírové krabici ve tvaru truhly (v pytlíčkách připravené drobnosti pro každé dítě – čokoládové mince, polodrahokamy, pirátský přívěšek pověšený na kůži).
- hostina – kelímky, džus, nakrájené ovoce, křupky, papírové misky, papírové ubrousky.

Vlastní činnost:

Po návratu z oběda se všechny děti společně s vychovatelem pozdraví. Proběhne kontrola, zda jsou všechny děti ve třídě. Pro vytvoření společné atmosféry si děti zahrají ledolamku a pozdraví se společným rituálem.

Kapitola osmá

Loutka (vychovatel) vypráví příběh: „*Kdo ví, co se přihodilo kapitánovi pirátů Jednookému Jackovi, že se pro svůj po mnoho let hromaděný lup nikdy nevrátil.*“

Každopádně jeho vzkaz vytesaný do skály nelhal, necelého půl metru pod povrchem jste narazili na těžkou bohatě kovanou truhlu. Její vyzvednutí pak už bylo dílem okamžiku. Jenže ani teď není vyhráno a poklad kapitána Jacka pro vás zůstává stále nedostupný. Truhlu totiž chrání důmyslný zámek, ke kterému jaksí nemáte klíč. Nezbyvá vám nic jiného, než si klíč vyrobit. Když se vám to podaří, získáte poklad a domů se vrátíte jako boháči. “

Děti jsou rozděleny do stejných skupin, jako při minulém putování po ostrově. Vychovatel dětem zadá úkol. Podle klíče namalovaného na tabuli musí děti naohýbat drát tak, aby měly klíč k pokladu. K tabuli se smí přiblížit nejbliže na 1,5m – lanem vytyčený prostor, do kterého nesmí šlápnout. Když se jim podaří klíč po skupinkách vyrobit, dostanou se k pokladu, z truhly si každý vezme jeden pytlíček s částí pokladu. Když mají všechny děti svůj díl pokladu, započne vychovatelem připravená hostina na rozloučenou s domorodci a ostrovem.

Loutka (vychovatel) vypráví příběh: *„Ne nadarmo se říká „odvážným štěstí přeje“. Vy jste ale prokázali kromě odvahy také mnoho dovedností, a tak vaše cesta domů na plavidle obtěžkaném pokladem je spravedlivou odměnou. Naposledy se ohlédnete za zeleným ostrovem s bílými plážemi, zamáváte přátelským domorodcům a za pár dní si budete užívat vanu s teplou vodou, vybrané jídlo, sušenky a vůbec všechny ty věci, které vám na ostrově zůstávaly odepřeny. Navíc ve vás doutná naděje, že ta zatrápená válka už třeba mezitím skončila. A protože jste byli hodní, prozradím vám, že opravdu ano. Jenomže to zas tolik neznamena, protože ono se na světě někde válčí nepřetržitě už několik tisíc let. “*

Po dovyprávění poslední části příběhu si vychovatel s dětmi povídá, co se jim na ostrově nejvíc líbilo, co je nejvíc bavilo a naopak, co je nebavilo nebo se jim nelíbilo. Jestli se jim jako celé skupině dobře domlouvalo na tom, jak se bude plnit úkol a kdo pomáhal nejvíce. Co by je bavilo dělat příště. Opět si děti posílají kamínek a opět mluví pouze ten, kdo kamínek drží v dlani.

Na úplný konec se děti naposledy rozloučí společným rituálem.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo popsat (vytvořit) teoretický projekt zaměřený v první řadě na rozvoj komunikativních a sociálních klíčových kompetencí dětí, toho jsem chtěla dosáhnout pomocí výtvarných technik. Tento projekt je určený pro potřeby vychovatele ve školní družině.

Práce byla rozdělena do dvou částí. V první, teoretické, části mé práce jsem se zaměřila na výklad pojmů. A to na pojem školní družina a s ním související osobnost vychovatele a dítěte ve školní družině. Dále na přiblížení pojmu klíčových kompetencí a krátce také výtvarné výchově a využití jejich technik v družině. Ve druhé, praktické, části jsem vytvořila měsíční projekt, který je zařazen do činnosti družiny dvakrát týdně ve dnech, kdy neprobíhají ve škole žádné zájmové kroužky pro konkrétní oddělení družiny.

Při tvoření projektu jsem se snažila dosáhnout toho, aby děti viděly nejen finální výsledek svého snažení, ale aby si především uvědomovaly proces, kterým ke svému cíli dojdou. Správně vedenou reflexí (vhodným kladením otázek) by měl vychovatel dojít ke svému jasnému předem stanovenému cíli. To znamená, že reflexe nikdy není jen sezení v kruhu a povídání o tom, co se nám líbilo či nelíbilo. Pokud chci dosáhnout spolupráce ve skupině, nestačí, že 4 děti pracují na stejné věci. Musí si spolupráci uvědomovat, například, že jeden je lepší v jedné činnosti, druhý je lepší v další činnosti a společně mají skvělý výsledek.

Jsem si vědoma skutečnosti, že můj projekt je v této fázi pouze na teoretické úrovni a že vychází z předpokladu ideálních podmínek (stále stejná skupina dětí ve stejném počtu). Po vyzkoušení dvou dílčích činností si myslím, že je reálný. Samozřejmě vždy dojde k jisté improvizaci, obměně, přizpůsobení aktuálním podmínkám, ale hlavní linie příběhu si myslím, že je pro děti zajímavá a vychovateli poskytuje potřebný prostor pro rozvoj klíčových kompetencí.

Při realizaci projektu v praxi dojde pravděpodobně k mnoha podobným okamžikům, jako při výrobě balonu přání – lepení lístečků, kdy jsem zjistila, že některé rozdílů v abstraktní rovině nejsou děti schopné rozlišit. Na tuto svou konfrontaci s realitou se již velmi těším.

Seznam použitých zdrojů

Bibliografie

BALKOVÁ, K. *Náměty pro školní družinu: Deset projektů s konkrétními činnostmi*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-064-X.

DAVIDO, R. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-449-4.

HÁJEK, B. et al. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-233-1.

HÁJEK, B. *Nástin metodiky vedení zájmové činnosti*, Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7290-265-1.

HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: Současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HÁJEK, B.; PÁVKOVÁ, J. et al. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5.

LISÁ, E. et al. *Hry k rozvoji sociálních kompetencí žáků 1. stupně ZŠ*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-746-6.

KREJČOVÁ, V.; KARGEROVÁ, J. *Vzdělávací program: Začít spolu: metodický průvodce pro 1. stupeň základní školy*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-906-4.

KUCHAŘ, R. *Kresba malba grafika: pro lidové školy umění*. Praha: SPN, 1968. ISBN 77-68-05.

KULHÁNKOVÁ, A. *Kreslíme a hrajeme si ve školní družině*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-394-9.

NEUMAN, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-45-2.

PÁVKOVÁ, J.; HÁJEK, B.; HOFBAUER, B. et al. *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 2. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-569-5.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 3. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-047X.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2006, 12692 s. ISBN 80-870-0002-1.

SLAVÍKOVÁ, V.; SLAVÍK, J.; ELIÁŠOVÁ, S. *Dívej se, tvoř a povídej! : artefietika pro předškoláky a mladší školáky*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-322-2.

UŽDIL, J.; HRON, J. *Metodika výtvarné výchovy na národní škole*. 2. vyd. Praha: SPN, 1961. ISBN 13-81-01.

VÁŽANSKÝ, M.; SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9.

Elektronické zdroje

Klíčové kompetence v odborném vzdělávání: V proměnách českého kurikula odborného vzdělávání hrají velmi významnou roli klíčové kompetence. In: *Národní ústav odborného vzdělávání* [online]. [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/klicove-kompetence>.

KOHOUTEK, R. Vývojově psychologická teorie S. Freuda, E. H. Eriksona, J. Piageta a L. Kohlberga. [online]. [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/vyvojove-psychologicke-teorie>.

KOHOUTEK, R. Pojem kompetence komunikativní. In: *ABZ slovník cizích slov* [online]. c 2005 - 2006 [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/kompetence-komunikativni>.

KOHOUTEK, R. Pojem kultura. In: *ABZ slovník cizích slov* [online]. c 2005 - 2006 [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=kultura.

Seznam použitých zkratek

MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

RVP rámcový vzdělávací program

ŠD školní družina

ŠK školní klub

ŠVP školní vzdělávací program

ZŠ základní škola

Seznam příloh

- Příloha I. Ledolamky
- Příloha II. Vybraná část vyhlášky číslo 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání
- Příloha III. Normalizované formáty papíru řady A
- Příloha IV. Pracovní listy potřebné k rozluštění šifry
- Příloha V. Fotografie činnosti z 3. dne putování
- Příloha VI. Fotografie činnosti ze 4. dne putování
- Příloha VII. Diplom

Přílohy

Příloha I. - ledolamky

LEDOLAMKA – anglicky ICEBREAKER

- slouží k „prolomení ledů“ ve skupině.
- je to drobná aktivita k naladění účastníků (žáků) na nové místo.
- je krátká, tvořivá, nenáročná.
- aktivizuje členy skupiny.
- uvolňuje napětí ve skupině.
- slouží k zapamatování jmen, pokud se členové skupiny navzájem neznají.

Příklady ledolamek

Zdroj: NEUMAN, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-45-2.

1) Molekuly

K této hře nejsou třeba žádné pomůcky, je určena pro 12 – 30 hráčů, zabere asi 15 minut času.

Popis hry

Všude kolem nás se nachází hmota. Ta je bez ohledu na velikost a tvar tvořena nejmenšími částicemi, molekulami. Každá molekula je tvořena atomy. Atomy se pohybují po různých drahách, případně různou rychlostí.

Všichni účastníci se přemění v atomy, které se pohybují ve vymezeném prostoru, co nejdále od sebe. Vedoucí hry po chvíli zavolá číslo, např. číslo 5. To je pokyn pro všechny hráče (představující atomy), aby co nejrychleji vytvořili molekuly, které budou obsahovat přesně 5 atomů. Nastane vřava a každý se snaží být součástí některé z molekul. Není-li počet účastníků dělitelný 5, zůstanou 1-4 hráči volní. Tito

hráči opouštějí hru a budou vedoucímu pomáhat při kontrole pohybu a počtu atomů v molekule.

Vítězí obvykle hráči, kteří za závěr vytvoří molekulu se dvěma atomy.

2) Slepý sochař

K této hře jsou potřeba pásky (šátky) na zavázání očí pro každou trojici. Hra je určena pro 6 – 30 hráčů, zabere asi 30 minut času.

Popis hry

Ve hře vstoupíme do světa, ve kterém má důležitou roli jeden z našich smyslů – hmat. Staneme se sochaři napodobujícími živé modely. Účastníci se rozdělí do trojic. Trojice mohou být vytvářeny z osob, které se navzájem málo znají.

Každá trojice obdrží pásku a změní se v uměleckou dílnu. Jeden hráč bude představovat model, druhý bude tvárnou hmotou a třetí hráč bude mít zavázané oči a bude představovat umělce. Rozdělení je náhodné, v roli slepého sochaře se vystřídají všichni hráči. Celá akce probíhá beze slova.

Skupinka si vybere vhodné místo. Sochař si zaváže oči, hráč představující model si vymyslí zajímavý tvar a vytvoří ho. Hráč, který bude modelován, si stoupne tak, aby sochař dosáhl na model i na něj. Spolupracuje tím, že udržuje jakoukoliv polohu, do které ho nastaví sochař. Slepý sochař zahájí tvorbu. Musí nejprve zjistit celkové obrysy modelu, pak přenáší detaily do tvárné hmoty – tvaruje tělo a končetiny hráče (sochařské hlíny), aby jejich postavení kopírovalo model. Domnívá-li se sochař, že dílo dokončil, odkryje si oči a zkoumá, jak se mu práce podařila. Po skončení lze uspořádat výstavu a zhodnocení děl.

3) Bezruká štafeta

K této hře jsou potřeba tenisové míčky, menší plechovky od nápojů a podložka (židle), ze které se budou přenášené předměty sbírat. Hra je určena pro 8 – 30 hráčů, zabere asi 30 minut času.

Popis hry

Vyřadíme – li z činnosti ruce a paže, zjistíme, že mnoho věcí nezvládáme a že některé jednoduché činnosti jako podávání si předmětů vyžadují notnou dávku vynalézavosti, trpělivosti a šikovnosti.

Rozdělíme skupinu do družstev po 6 až 10 hráčích. Každá skupina bude mít vymezený krátký úsek, ve kterém si musí všichni členové předat bez pomoci rukou a paží vybraný předmět. Předávaný předmět leží na podložce před družstvem. První hráč musí předmět uchopit a předat dalšímu.

Uchopí-li předmět poslední hráč družstva, úkol je splněn.

4) Gordický uzel

K této hře nejsou třeba žádné pomůcky, je určena pro 8 – 12 hráčů, zabere asi 30 minut času.

Popis hry

Vytvořte kruh, tak abyste se dotýkali rameny. Předpažte levou paži a uchopte za ruku některého ze svých spoluhráčů. Pozor, nesmí to být váš soused zprava ani zleva. Totéž proved'te pravou paží (je možno provést se zavřenýma očima). Nyní jste dokonale propleteni, vytvořili jste gordický uzel. Nečekejte na Alexandra Makedonského a snažte se rozmotat vlastními silami, aniž byste se pustili. Podaří-li se vám rozplést tuto zmeť končetin a těl a vytvořit jeden kruh (platí i postavení zády do středu kruhu), budete zapsáni do desek maloasijského města Gordia. Asie vám bude ležet u nohou.

Selžou-li všechny pokusy o rozpletení lidského uzlu, může vedoucí uvolnit jedno spojení, o kterém si skupina myslí, že je klíčové.

Poté se pokračuje v řešení úkolu. Při větším počtu hráčů bývá potřebný i druhý zásah vedoucího. Hráči i vedoucí by se měli obrnit trpělivostí a hledat řešení. V průběhu hry se může změnit způsob držení rukou při zachování stálého kontaktu, nesmí to však měnit základní postavení hráčů.

5) Vstávání

K této hře nejsou třeba žádné pomůcky, je určena pro 8 – 12 hráčů, zabere asi 30 minut času.

Popis hry

Co nejvíce členů skupiny má společně vstávat. Zahajují dvojice, uchopí se za ruce, dají chodidla špičkami k sobě a pomalu si sedají na zem. Vyžaduje to určitou dávku spolupráce a koordinace. Podaří-li se vstát dvěma dvojicím, vytvoří čtveřici. Postupně se přidávají další dvojice. Na závěr se pokusí vstát celá skupina. Samozřejmě při větším množství aktérů není dost dobře možné udržet dotyk špičkami nohou. Zde bude stačit, když se celá skupina udrží za ruce při společném sedání na zem a vstávání. Důležité je zachování stálého kontaktu členů skupiny.

Zvládnutí tohoto cvičení ve skupině větší než 20 osob patří k dobrým výkonům.

6) Slepá řada

K této hře jsou třeba pásky (šátky) na oči pro všechny hráče. Hra je určena pro 8 – 16 hráčů, zabere asi 30 minut času.

Popis hry

V této hře mají hráči vytvářet řadu podle předem daných kritérií. Všichni hráči se shromáždí v malém prostoru, aby dobře slyšeli instrukce, rychle navázali kontakt. Pak obdrží šátek na oči a zavážou si je. Zůstanou stát v klidu na místě. Vedoucí sdělí úkol všem najednou nebo každému potřebnou informaci pošeptá. Některé informace mohou dostat hráči písemně ještě před tím, než si zavážou oči.

Klasickým úkolem je seřazení podle velikosti. První v řadě stojí největší a poslední nejmenší účastník. Další variantou, je, že vedoucí každému pošeptá číslo, podle kterého se musí zařadit. Hráč s nejmenším číslem je první a za ním následují další hráči. Dalšími kritérii k seřazení může být velikost bot hráčů, velikost města, ve kterém bydlí (to přepokládá různorodé složení účastníků akce), seřazení od nejmladšího

k nejstaršímu. Lze libovolně volit další kritéria. Vytvoření řady můžeme limitovat určitým časem. Můžeme zakázat mluvení, nebo zakázat používat ruce.

7) Nakažlivý smích

K této hře nejsou třeba žádné pomůcky, je určena pro 6 – 30 hráčů, zabere asi 30 minut času.

Popis hry

Činnost vyvolávající úsměv už v samotném úvodu. Hráči si lehnou na zem tak, aby hlava jednoho spočívala na břiše druhého. Je možné vytvořit několik menších skupinek nebo rozložit tak, aby byl kontakt mezi všemi účastníky hry. To znamená, že každý bude mít hlavu na břiše někoho jiného. V tomto útvaru začne někdo vyprávět veselou historku nebo se začne smát. Činnost bránice způsobí, že hlavy na břiše začnou vibrovat. Toto veselé vlnění se šíří rychlostí větru, takže zanedlouho se směje celá skupina. To je účelem hry.

Rozmístění hráčů se může několikrát změnit. Nevznikne li smích, stačí, když si hráči v této poloze budou chvíli povídat.

8) Drákula

K této hře nejsou třeba žádné pomůcky, je určena pro 8 – 16 hráčů, zabere asi 15 minut času.

Popis hry

Hráči vytvoří kruh. Po vysvětlení průběhu hry se stává jeden ze skupiny Drákulou. Ten si za naprostého ticha vyhlédne oběť a začne se k ní pomalu přibližovat. Oběti se dívá upřeně do očí a pantomimicky naznačuje, jak se jí zmocní. Oběť je zcela Drákulou ovládána, ale pak se snaží zachránit pohledem a mrknutím na jiného spoluhráče. Záchrana je dokončena, když vybraný hráč, na kterého oběť mrkla, zavolá její jméno. Pokud to nestihne, Drákula oběti položí ruce na ramena a ta se stává novým Drákulou

v kruhu. Vymění si místa a hra pokračuje. Zavolá-li jméno oběti někdo jiný než vybraný zachránce, stává se Drákulou on.

Je zřejmé, že tuto hru mohou hrát jen ti, kteří se už znají jménem. Nechává mnoho prostoru pro ztvárnění role Dráky i oběti.

Zdůraznit bezpečnost!! Účelem není přepadnout oběť, rdousit ji a sát krev. Kontakt mezi hráči je jemný.

Příloha II.

Zdroj: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. c 2006 [cit. 2012-03-18].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-74-2005-sb-1#www-msmt-cz>

Vyhláška č. 74/2005 Sb.,

ze dne 9. února 2005

o zájmovém vzdělávání

§ 8

Činnost družiny

- (1) Družina poskytuje zájmové vzdělávání žákům jedné školy nebo několika škol.
- (2) Družina vykonává činnost ve dnech školního vyučování a o školních prázdninách. Po projednání se zřizovatelem může ředitel přerušit činnost družiny v době školních prázdnin.
- (3) Družina může vykonávat činnost pro účastníky, nebo účastníky a jejich zákonné zástupce, i ve dnech pracovního volna.
- (4) Družina organizuje zájmové vzdělávání především pro účastníky přihlášené k pravidelné denní docházce.
- (5) Činnost družiny se uskutečňuje formami uvedenými v § 2 písm. a), b) a f).
- (6) Družina umožňuje účastníkům odpočinkové činnosti a přípravu na vyučování.

§ 9

Účastníci činnosti družiny

- (1) Činnost družiny je určena přednostně pro žáky prvního stupně základní školy.
- (2) K pravidelné denní docházce mohou být přijati i žáci druhého stupně základní školy, žáci nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře, pokud nejsou přijati k činnosti klubu.

- (3) Činností vykonávaných družinou ve formách uvedených v § 2 písm. a) a f) se mohou účastnit i žáci, kteří nejsou přijati k pravidelné denní docházce do družiny.
- (4) O přijetí účastníka k činnosti družiny ve formě uvedené v § 2 písm. b) se rozhoduje na základě písemné přihlášky; její součástí je písemné sdělení zákonných zástupců účastníka o rozsahu docházky a způsobu odchodu účastníka z družiny.

§ 10

Organizace činnosti družiny

- (1) Účastníci pravidelné denní docházky do družiny se zařazují do oddělení.
- (2) Oddělení se naplňují nejvýše do počtu 30 účastníků.
- (3) Je-li oddělení tvořeno pouze žáky se zdravotním postižením, je počet žáků v oddělení shodný s počtem žáků ve třídě školy samostatně zřízené pro tyto žáky podle zvláštního právního předpisu²⁸⁾.
- (4) V oddělení lze individuálně integrovat nejvýše 5 účastníků se zdravotním postižením.
- (5) Ředitel stanoví nejvyšší počet účastníků na 1 pedagogického pracovníka s ohledem na druh vykonávané činnosti účastníků, zejména s ohledem na jejich bezpečnost.

²⁸⁾ Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Příloha III. - normalizované formáty papíru řady A

Zdroj: KUCHAR, R. *Kresba malba grafika: pro lidové školy umění*. Praha: SPN, 1968.
ISBN 77-68-05.

A 0	čtyřnásobný arch	841 x 1189 mm
A 1	dvojnásobný arch	594 x 841 mm
A 2	arch	420 x 594 mm
A 3	půlarch	297 x 420 mm
A 4	čtvrtarch	210 x 297 mm
A 5	list, osmina archu	148 x 210 mm
A 6	půllist	105 x 148 mm
A 7	čtvrtlist	74 x 105 mm
A 8		52 x 74 mm
A 9		37 x 52 mm
A 10		26 x 37 mm

Příloha IV. – pracovní listy potřebné k rozluštění šifry

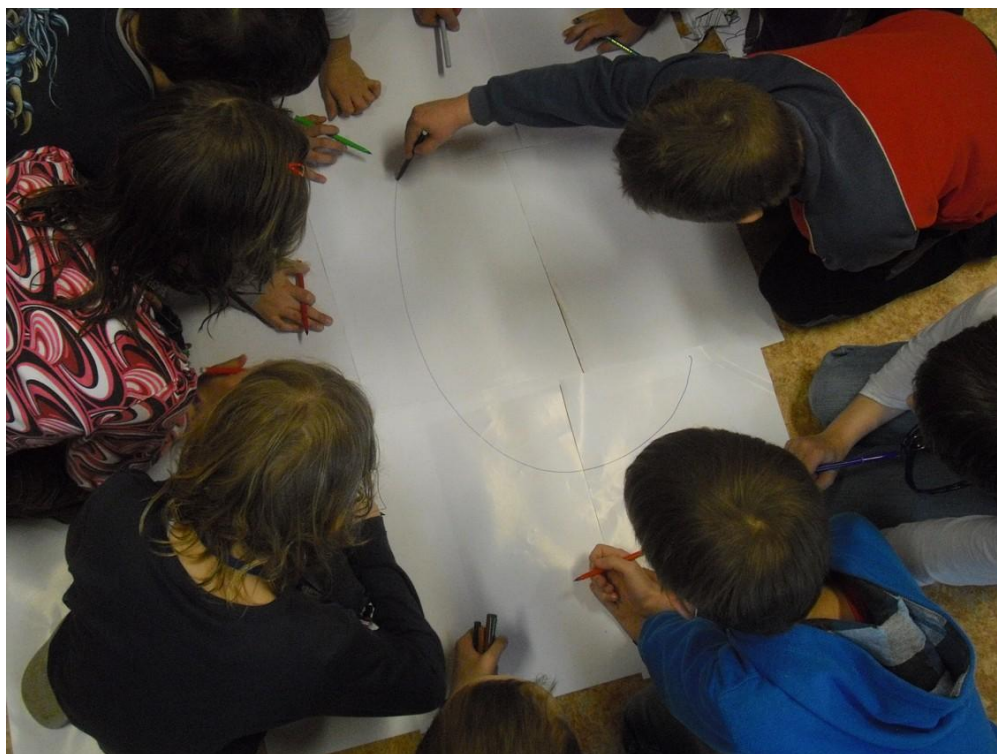
A B C	D E F	G H C H
I J K	L M N	O P Q
R S T	U V W	X Y Z

O	O	O
O	O	O
O	O	O

A	E	CH
J	L	O
R	W	Y

Příloha V. – fotografie činnosti 3. dne putování

Obr. 1 – děti při kreslení balonu na velký formát papíru

Obr. 2- děti při kreslení balonu na velký formát papíru

Příloha VI. – fotografie činnosti 4. dne putování

Obr. 3 – děti při výrobě totemu ze jména

Obr. 4 - děti při výrobě totemu ze jména

Abstrakt

NOVÁKOVÁ, S. *Rozvoj vybraných klíčových kompetencí žáků prvního stupně základní školy v družině s využitím výtvarných technik* České Budějovice 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Irena Kovářová.

Klíčová slova: klíčové kompetence, mladší školní věk, školní družina, výtvarné techniky

Tato bakalářská práce pojednává o možnostech rozvíjení sociálních a komunikativních kompetencí za pomoci výtvarných technik ve školní družině. Práce se dělí na teoretickou a praktickou část. V první, teoretické, části je vymezen pojem školní družina a s ním související osobnost vychovatele a charakteristika dítěte navštěvující školní družinu. Dále pojmy klíčové kompetence, výtvarná výchova a využití jejích technik ve školní družině. V druhé, praktické, části je popsán teoretický projekt vytvořený jako doplňkový výtvarný program pro školní družiny s praktickým zaměřením především na rozvoj sociálních a komunikativních kompetencí.

Abstract

Development of children's key competencies at first grade of primary school by way of art technique at after school club.

Key words: key competencies, primary school, after school club, fine art techniques

This thesis discusses the possibilities of developing social and communicative skills in the after school club using fine art techniques. The thesis is divided into theoretical and practical part. In the theoretical part the term after school club is defined. Furthermore characters of educator and child attending after school club are related and terms of key competencies, fine art techniques and their use in after school clubs are defined. The practical part describes project designed as an additional fine art program for the after school clubs. This practical focus on the development of social and communicative competencies is provided.